

ZPRÁVY.

Nový člen naší obce právníké. V minulých dnech se ustavila v Moravské Ostravě »Právníká Jednota pro Ostravsko a Těšínsko«. Lze toto utvoření nového článku mezi našimi organizacemi právníkými s radostí uvítati. Vznik nové jednoty právníké dokumentuje vzrůst našeho žilvu v těchto krajích a svědčí o dobrém uvědomění organizační nutnosti. Jistě že nová tato organizace čile se chopí svého úkolu a stane se tak pevným spojovacím článkem mezi dosavadními korporacemi moravskými a slovenskými. Její úkol nebude ovšem nikterak snadný, ale jsme přesvědčeni, že přes počáteční obtíže se stane střediskem snažení všech právníků ostravských i těšínských. Práce bude mítí hojnost. Kraj sám poskytuje velikou řadu problémů právníkých i státovědeckých, které jedině tam se vyskytují a mají svou individuální povahu. K jich řešení jsou popořádáni kolegové z Ostravska a Těšínska. S radostí očekáváme zprávy o výsledcích jejich pilné práce. Ča.

Založení Právníké Jednoty Ostravska a Těšínska v Mor. Ostravě. S rozvojem českého žilvu a přilivem českých právníků přibývalo na Ostravsku hlasů, volajících po utvoření pevné organizace, která by soustřeďovala všechny české právníky, kteří tu pracují, a poskytla jim zejména možnost výměny názorů, získaných denním stykem s prostředím, jež je tak bohaté a nerozmanitější vztahy právní, jako málokteré jiné. Právě toto hledisko, směřující za sdělováním zkušeností plynoucích z dnešního stavu zákonodárství a snahou po ustavičném rozšiřování obzorů právníkých a docelení vhodných reformem zákoných, bylo vedoucí myšlenkou těch, kdo se rozhodli přikročit letos k založení spolku. Tak došlo 16. září t. r. ve velké dvoraně Národního domu v Mor. Ostravě k ustavující valné hromadě Právníké Jednoty Ostravska a Těšínska, soustřeďující všechny české právníky činné v oblasti budoucí Ostravské župy. Valná hromada byla neobyčejně čteně navštívena, její průběh byl slavnostní a současně srdečný a z řečí tam pronesených bylo zřejmo, že je tu důvodná naděje, že nová Jednota stane se ohniskem, z něhož bude vycházeti řada studií a reformních námětů ve všech oborech zákonodárné činnosti. Ostravsko má pro to všechny podmínky a zejména řadu prvotřídních právníkých praktiků s bohatými zkušenostmi ve všech oborech práva. Jednání zahájil president krajského soudu v Mor. Ostravě Dr. Bedřich Šimeček, po jehož nadšeném proslovu došlo k formálnímu ustavení spolku a volbám výboru, při čemž zvolení: starostou president kraj. soudu Dr. Bedř. Šimeček, jeho náměstkem advokát Dr. Rudolf Matouš, jednatelem advokátní koncipient Dr. Slavomil Novotný. Dalšími členy výboru jsou: Dr. Rud. Trpík, vrch. rada zemského soudu, Dr. Jos. Navrátil, vlád. rada a přednosta okresní správy politické, Dr. Jar. Buchar, přednosta policejního ředitelství, Dr. Karel Blecha, vedoucí státní zástupce, Karel Kolací, horní ředitel Báňské a hutní společnosti, Dr. Jos. Zlámal, ředitel městských úřadů, všichni v Mor. Ostravě, a Dr. Leopold Konečný, přednosta okres. soudu ve Frýdku. Náhradníky zvoleni Dr. Boháček, Dr. Rybák a Dr. Vrtal, revisory účtů Dr. Winkler a vrch. rada Macků. Před ukončením schůze vyzádal si slovo senior ostravských advokátů Dr. Palkovský, jenž v tklivém proslovu projevil radost nad tím, že se dožil tohoto památného dne, a vzpomněl doby před 40 lety, kdy byl jediným českým právníkem na Ostravsku. V nejbližších dnech bude zahájena činnost přednášková, při čemž první bude přednáška Dra Matouše: Moje dojmy z letošního sjezdu anglických právníků v Londýně. Dr. S. N.

Naše rovy. Počátkem května t. r. zemřel v Praze profesor PhDr. Josef Josek, filosof a historik, který následoval ve svých pracích Josefa Kalouska a jemu také věnoval podrobnou studii životopisnou. Podle něho věnoval své síly právním dějinám agrárním, jež většinou také sledoval v podrobných a hojných referátech obyčejně psaných pod pseudonymem Jar. Božek. S většinou se setkáváme ve Sborníku věd právních a státních. — Nedlouho po něm zesnul v Praze vrchní ředitel Zemské správy politické a lektor maďarštiny Frant. Brábek, jehož zásluhou dostalo se nám významné a pro nás důležité »Maďarsko-české terminologie úřední«.

Dr. Alfred Fischel, brněnský advokát, kdysi zemský poslanec moravský a člen obecní rady, zemřel 15. srpna 1926 v Dylově (Schützendorf) v Pruském Slezsku. Fischel narodil se v Mladé Boleslavi r. 1853 a byl původem Čech, ale záhy již za vídeňských studií proslul svým germánstvím. Podporoval brněnské německví spolu se známým Rohrerem a Wieserem a patřil v řady těch Němců, kteří vědu učinili si nástrojem své politické propagandy. Studie Fischlovy byly velmi pečlivě pracovány, ale neskrývaly nikdy své protičeské tendence. Již proti Pražákovým nařízením vystoupil r. 1886 (Pražaksche Sprachenverordnung, Nationale Kurien 1898, Minoritätsschulen 1900) a neustával uváděti nejen důvody právní, nýbrž i historické pro politiku germanisační. Přímou pověstná jest jeho práce »Das oesterreichische Sprachenrecht« (1901), v níž dokazoval nezbytnost státní řeči německé. Důkazy hledal v historii, již se vedle své činnosti advokátské věnoval, ovšem nikoliv opět bez tendence. Získal si zásluh objevením protokolů ústavního výboru v r. 1848, ale dovedl také svého badání i tu využití pro své záměry, jako se stalo ve známých »Studien zur oesterr. Reichsgeschichte«, spisem »Mährens staatsrechliches Verhältnis zum Deutschen Reiche und zu Böhmen im Mittelalter« (1906), jemuž se dostalo po zásluze odmítnutí prof. Kaprasem (v Čas. Čes. Mus. 1907), který odhalil Fischlovy záměry. Imponovati musí však i u odpůrce Fischlova důslednost. Přesto, že viděl zhroucení germanisačního systému rakouského a přímo byl svědkem, jak brněnské německví jím samým budované se rozplývá v niveč, přece ještě 1919 napsal »Der Panslavismus bis zum Weltkrieg«, De mortuis nil nisi bene: zapomeneme-li jeho politické činnosti, již marně podnikal, zůstanou mu k dobru skutečně výzkumy právně historické.

Dvě reformy autorských práv. Jak oznámila v 6. čís. »Naše Kniha«, byla provedena reforma autorského práva v Sovětském Rusku a v Itálii. Podle nového autorského práva zaniká v Rusku autorské právo ihned smrtí původcovou a divadelní hry pozbývají ochrany autorského práva 25 let po premiéře. Tímto zásahem uvolnila se řada starších her, ježto ustanovení nového práva týká se i jich. — V Itálii nový zákon o právu původcovském vztahuje se na všechna díla duchovní, vědecká, literární umělecké a výchovná. Ochrana právní byla jím rozšířena na všechny prostředky moderní techniky rozmnožovací, zejména i na radio. Platnost ochrany počíná prvním provedením, předvedením neb uveřejněním díla a trvá po celý život původců a po jeho smrti kromě případů v zákoně výslovně uvedených ještě 50 (?) let po jeho smrti. Zároveň podle této zprávy »Naší Knihy« by se zdálo, že v tento nový zákon byla pojata i ustanovení o poměru autora k nakladateli, zvláště pokud může se původce ohraditi proti takové ceně, jež by ohrožovala jeho zájmy, jestliže se jich výslovně nevzdal. Je tu i obsažen předpis, že uveřejnění, dovoz, prodej překladu díla bez svolení autorova trestá se pokutou 5000 lir. Zákon má zpětnou platnost a díla počítaná do t. zv. druhého období ochrany mohou býti tisknuta a prodávána jen 1 rok po jeho vydání.

Podléhá žádost o vydání vykonatelného vyhotovení exekučního titulu kolku? — Stává se často, že podává se exekuční žádost u jiného soudu, než u něhož vzešel exekuční titul, a v tomto případě se

musí soudu exekučnímu předložití originál exekučního titulu (rozsudku, usnesení, smíru a podobně) opatřený doložkou o vykonatelnosti. Dosavadní praxe byla ta, že procesní soud tuto doložku svojí kanceláří dal opatřit a věc u něho byla vyřízena. Nyní však vyšel výnos ministerstva spravedlnosti pod č. 44 »Sdělení« uveřejněný ve Věstníku ministerstva spravedlnosti v ročníku 1926 tohoto znění:

»44. Žádosti o vydání vykonatelného vyhotovení rozsudku, usnesení nebo smíru. — Kolkování. Podle § 8 nařízení ministerstva spravedlnosti ze dne 2. června 1914, č. 41 Věst., mohou být vykonatelná vyhotovení rozsudků, usnesení nebo smírů (§ 79, odst. 1, zák. o org. soudů) vydána jen po přezkoumání a schválení soudcem. Žádost o vydání takového vykonatelného vyhotovení vyžaduje tudíž úředního jednání soudcovského a nelze jí vyříditi pouhým úkonem soudní kanceláře. Totéž platí podle § 97 zákona o organisaci soudů i v trestním řízení.«

»Proto nespádají žádosti o vydání vykonatelného vyhotovení rozsudku, usnesení nebo smíru pod ustanovení pozn. 6, písm. c), k pol. 1, pozn. 2 k pol. 9, pozn. 2 k pol. 16 a pozn. 4, písm. b) k pol. 31 sazby soudních poplatků ze dne 22. března 1922, č. 123 Sb. z. a n., a jest za takovéto žádosti jak v řízení občanském, tak trestním, vybírati předepsaný kolkový poplatek. (Výnos ministerstva financí ze dne 27. února 1926, č. 21.680 ai 26-V.). Na to se soudy v Čechách, na Moravě a ve Slezsku upozorňují. (Č. 10.024/26).«

Výnos tento citujeme doslovně, aby bylo zřejmo, jak často špatně zákony se praktikují. Důsledek tohoto výnosu jest, že soudní kanceláře požadují kolek za žádost za vydání vykonatelnosti exekučního titulu, a pokud žádost nepředchází, sepisují i s advokáty (!) záznam, jenž se kolkuje, a pak se doložka vykonatelnosti teprve vydá.

Výnos ministerstva financí a spravedlnosti zavedl do praxe proti zákonu zmatek. Nebudeme rozbíratí, zda jest správný názor, že šetření po vykonatelnosti vyžaduje úředního jednání soudcova, neboť kancelářský úředník ze zpátečního lístku doručného sám vyšetří, zda lhůta k opravnému prostředku uplynula, a také nikde není řečeno, že šetření to musí prováděti soudce. Také za dosavadního stavu soudce šetření to nekoná, a ani nyní konati nebude.

Ministerstvo spravedlnosti přehlédlo však ustanovení sazby soudních poplatků ze dne 22. března 1922, č. 123 Sb. z. a n., které v poznámce k položce 1. pod číslem 6, litera b) (zdůrazňuji nikoli litera c)), zní: Poplatku jsou prosty:..... b) žádost vítězné strany... za potvrzení vykonatelnosti exekučního titulu, jakož i žádost stran za první vyhotovení soudních narovnání a za potvrzení vykonatelnosti na těchto prvních vyhotoveních.

A ježto platí v prvé řadě zákon (sazba soudních poplatků vyšla původně jako cisařské nařízení ze dne 15. září 1915, č. 279 ř. z., a jen co do výše poplatků byla upravena zákonem ze dne 25. ledna 1922, č. 38 Sb. z. a n.), jest zřejmo, že zákon nemůže býti derogován pouhým administrativním výnosem ministerským. Soudní úředníci musí se jím však řídit i tak nezákonný výnos přináší sebou rekursy, zbytečné psaní a úřadování, ba mnohdy strana zadává svému právu, nechťejíc tyto dosti obtížné procedury prodělávati. Bylo by v zájmu osvědčené vědecké schopnosti úřadu, aby tento svůj výnos co nejdříve odvolalo, a úředním osobám dalo příslušné direktivy. Neboť jinak se stane, že výnos jeho bude prohlášen za nezákonný rozhodnutím nejvyššího správního soudu, ačli se k němu vůbec příslušné stížnosti dostanou, neboť musí býti již u nižších poplatkových úřadů vyřízeny ve prospěch názoru tuto hájeného, jelikož jasné znění zákonné normy jiný výklad nepripouští.

Dr. Karel Novák.

Reforma řízení u poštovního úřadu šekového. Majitelé šekových účtů byli postiženi velmi citelně provedením t. zv. reformy šekového

řízení. Poštovní úřad šekový provedl reformu tuto snad v dobré snaze, zjednoduší nebo usnadní si vnitřní úřadování; učinil to však na úkor a na útraty svých členů. Zavedl spoustu nových tiskopisů, které při použití ukládá přesně a podrobně vyplnit a tak celé řízení zdražuje jednak tím, že třeba tyto tiskopisy kupovati, jednak tím, že každá větší firma nebo jiný větší podnik musí mít nyní zvláštního úředníka, který by se zabýval téměř jen obstaráním styku s poštovním úřadem šekovým. Výpisy z účtů byly také změněny — zase ku škodě členů, poněvadž byla vypuštěna rubrika, určená pro záznamy majitele účtu. Nyní má být ještě zavedeno t. zv. »vkladné«, t. j. každý vklad hotovosti podléhal by poplatku, jenž by činil při vkladech do 100 Kč 20 haléřů, do 500 Kč 50 haléřů, do 1000 Kč 1 korunu, do 5000 Kč 2 koruny, přes 5000 Kč 3 koruny. Domníváme se, že i pošt. úřad šekový jest obchodním podnikem, jenž má sloužiti zájmům veřejným. Má být tedy jeho snahou, zjednodušovat agendu svých členů, usnadňovat jim vnitřní manipulaci a nezdrazovat své poplatky manipulační, zvláště když ročně vydělává tak velké částky, jak jest zřejmo z jeho bilančních zpráv.

Dr. Jindřich.

Sociální pojištění vešlo v činnost dnem 1. července t. r. Zaměstnavatelům byly doručovány platební výměry za měsíc červenec namnoze teprve v druhé polovině měsíce srpna. Zaměstnavatelé jsou tak poškozováni, ježto nyní jsou povinni platiti značné peněžní částky najednou. Jest sice pochopitelné, že nemocenské pojišťovny ve své nové funkci mají hodně práce, myslíme však, že bylo u nás sociální pojištění hodně dlouho připravováno a že mohlo fungovat přesně, kdyby se bylo začalo včas věcně pracovat. V praxi nelze žádat na zaměstnavatele, aby platili premie, neví-li kolik, bez jakéhokoliv předpisu, při novém druhu pojištění a poukazovati na to, že zákon nečiní placení odvislým od předchozího vydání výměrů.

Doručované platební výměry svým obsahem naprosto neuspokojují a jsou pro laika téměř nesrozumitelné. Ve výměrech těch totiž schází sdělení, jakým způsobem došla nemocenská pojišťovna k předepsané částce a k zařazení do třídy služného. Nejsou tam uvedeny služební požitky zaměstnancovy ani v hotovosti, ani v naturáliích, takže zaměstnavatel není poskytnuta možnost, přezkoušeti si správnost výpočtu nemocenské pojišťovny, pokud nemá po ruce zákon. A ani ten by mu nestačil, poněvadž ocenění naturálních požitků provádí ve smyslu odstavce 2. § 11. zákona ze dne 9. října 1924, č. 221. Sb. z. a n. politický úřad II. stolice, tedy v Čechách Zemská správa politická v Praze. Úřad ten vyhověl povinnosti zákonem mu uložené a vyhláškou ze dne 16. července 1926, č. 283,613, uveřejněnou v Úředním listě republiky Československé ze dne 23. července 1926, č. 167, ocenění to provedl. Nemocenské pojišťovny však ve vyhlášce, kterou připojují k jiným platebním výměrům, o ocenění tom se vůbec nezmiňují, takže zaměstnavatel nezbývá než předepsanou částku bez přezkoušení zaplatit, nechce-li nebo nemá-li možnost pátrat po tom, jak byly oceněny naturální požitky a kdy a kde ocenění to bylo uveřejněno. Chápeme sice, že nemocenské pojišťovny jsou prací přetíženy a že tedy musí hledět zjednodušit si úřadování, nesmíme však zapomenouti, že sociální pojištění u nás jest v počátcích. Jest povinností orgánů, je provádějících, aby snažily se učinit je populárním, pochopitelným a přístupným nejširším vrstvám lidovým a aby vzbuzovaly důvěru v něj. To se může státi jen tak, budou-li veškery platební výměry jasné a zřetelné, bude-li vždy přesně a podrobně vysloveno, jak pojišťovna k předepsané částce došla. Při tom nestačí odvolávati se snad na publicitu vyhlášek Úředního listu, nýbrž je třeba podati potřebné informace přímo zúčastněným stranám, aby bez dlouhého hledání a přemýšlení nabýly přesvědčení, že postup příslušného orgánu jest správný a zákonu odpovídající.

Jest dostatečně znám odpor zaměstnavatelských vrstev proti různým druhům sociálního pojištění; jen byrokratickým prováděním zákona odpor ten nezlomíme, nýbrž naopak zesílíme. Musíme si uvědomit, že má-li prospívat naše sociální pojištění, musí býti vedeno obchodním duchem, musí býti podáváno zaměstnavateli tak, aby bez odborných znalostí jej pochopil a aby práce jeho, s ním spojená, byla minimální.

A ještě něco jsme očekávali od Ústřední sociální pojišťovny, resp. od nemocenských pojišťoven: že výstižným informativním letákem řeknou svým členům pojištěncům, jaká nová práva a jaké nové povinnosti jim vznikly provedením zákona shora zmíněného. Tím jistě by přispěly také k udržení dobrého poměru mezi zaměstnavatelem a zaměstnanci, poněvadž i tam, kde dosud nesl zaměstnavatel celé příspěvky pojištění nemocenského sám ze svého, bude nyní musit namnoze přenést povinnou část premií na svého zaměstnance, poněvadž příspěvky ty zavedením pojištění invalidního a starobního značně stoupily. Nezapomínejme, že i v oboru sociálního pojištění — a snad zvláště nyní — platí stará dobrá zásada: »Clara pacta, boni amici.«

Dr. Jindřich.

Nemocenské pojištění státních zaměstnanců v Rakousku. U nás vstoupilo v platnost nemocenské pojištění státních a veřejných zaměstnanců dnem 1. srpna 1926. V Rakousku bylo povinné nemocenské pojištění těchto zavedeno již v r. 1920. Nositelem pojištění jest Nemocenský pojistný ústav ve Vídni se sedmi zemskými odbočkami ve Vídni, Štýrském Hradci, Linci, Inšpruku, Solnohradě, Celovci a Bregenzu. Pojištění nyní podléhá 176.474 pojištěnců a 196.563 rodinných příslušníků. Z toho jest osob v aktivní službě 57%, pensistů 42%. Příspěvek činí 2½% služebních příjmů pojištěncových; při tom si pojištěnec ještě hradí 20% eventuelních svých nákladů zubolékařských. Léčebná péče provádí se v několika vlastních ozdravovných.

Dr. Jindřich.

Ze Sociálního ústavu Československé republiky. V jarním období přednáškovém byly vykonány přednáškové a diskusní schůze dne 24. března, 9., 16., 22. dubna a 6. května t. r. O zdravotně-sociální ochraně mateřství přednášel zdravotní rada Dr. A. Merhaut, jenž ukázal, jak pro zdravotně-sociální ochranu mateřství bylo by lze velmi výhodně spojití dva činitele: nemocenské pokladny a poradny pro matky a dívky. Úkoly jejich se úzce prostupují. Nemocenské pokladny hmotně podporují těhotné ženy a rodičky, nestarají se však o zdravotní výchovu nastávajících matek, která jest často důležitější, než podpora peněžní. Poradny pro matky a dívky nemají zase prostředků peněžních, pečují však o matky hlavně ve směru zdravotně-výchovném. Kdyby se obě činnosti tyto sloučily, prospělo by to mnoho ochraně mateřství bez velkých nákladů a obtížných prací. Kdyby nemocenské pokladny vážaly podporu pro těhotné a šestinedělky podmínkou, že ženy musejí se vykázati potvrzením, že navštěvovaly poučné výklady o mateřství a že v době šestitýdenního prázdná před porodem se řádně připravovaly na porod, jak zdravotně řádnou životosprávou, tak i hospodářsky (přípravou dětského prádelka a jiných potřeb), jest nepochybno, že ochrana mateřství učinila by veliký pokrok, uváží-li se, že okruh nemocenského pojištění bude stále rozšiřován a že bude zaujímati většinu žen, počítaje v to rodinné pojištění. Při tom bylo by ovšem třeba také zvýšiti vzdělání porodních asistentek. Nelze zapomenouti, že důležitou oporou pro ochranu mateřství bude správná výchova ženského pohlaví. Není dosud pravé ženské výchovy. Ženy se vychovávají stejně jako muži, nepoznávajíce svého ženství. Přednášející se domnívá, že ženy nutno vychovávat odděleně od mužů, zvláště ve věku pohlavního dospívání. Nauky o pohlavním životě musejí býti mládeži podávány, však jen zkušenými učiteli a způsobem delikátním a nenápadným.

V debatě, jež se po přednášce rozvinula, byla hájena zejména koedukace mládeže a oceňován její význam se stanoviska pohlavní mravnosti; pak byly také diskutovány otázky právní ochrany svobodných matek a otázky léčebné péče nemocenských pokladen o těhotné a šestinedělky.

Na schůzích dubnových bylo pokračováno v ústní anketě o skutečné mzdě u nás a v cizině a to rozhovorem o vlivu obchodní a celní politiky na mzdy; rozhovor zahájil ministr m. sl. Dr. Rudolf Hotowetz obsáhlým a velmi zajímavým referátem, v němž stručně rozebral pojem, účel a druhy cel, zejména cla finanční, vyrovnávací, výchovná a prohibiční a pojednal o vlivu cel na mzdu a životní míru. Debaty zúčastnili se prof. Dr. Josef Macek, družstevní pracovník Ferd. Jirásek, doc. Dr. Ant. Basch, odb. tajemník Frant. Mimra, gener. tajemník Dr. B. Živanský, prof. Šlemr, Dr. Fahoun. Podrobný zápis o anketě »Skutečná mzda dělníků u nás a v cizině« byl vydán jako 23. číslo publikací »Sociálního ústavu«.

Přednáškový pořad byl zakončen přednáškou o právním, mravním a sociálním postavení veřejného úřednictva v demokratickém státě a o mezinárodním dosahu této otázky. Přednášku tu proslavil Adéodat Boissard, universitní profesor v Paříži a generální tajemník Mezinárodní asociace pro sociální pokrok v Basileji. O jejím obsahu přinesli jsme referát již v dvojčísle červnovém a červencovém ročníku VII. našeho časopisu na stránce 274.

David Hume (1711—1776). Letos uplynulo (25. VIII.) 150 let od smrti největšího myslitele osvícenské filosofie, D. Humea. Tohoto názvu, který mu přiřkl Windelband ve svých dějinách filosofie, zasluhuje Hume celým svým životem i dílem. Mohl by stejně býti nazván posledním filosofem-encyklopedistou, protože 18. stol., v němž Hume žil, bylo posledním, jež jedinci-filosofu umožňovalo získání pansofických obzorů aristotelovských. Posuzováno s dnešního stanoviska neslo se teoretické úsilí Humeovo třemi směry.

Filosofie je základním polem jeho činnosti, na němž dopracoval se výsledků objektivně nejvýznamnějších. Jeho »Treatise on human Nature« a »Inquiry concerning human understanding« jsou pracemi, s nimiž musí se vypořádati každá novodobá teorie poznání. Je známo, že tyto práce měly značný vliv zejména na I. Kanta, který kritikou Humeova řešení problému kausalitě pokusil se otrástit skepticismem Humeovým při našem poznání zkušenostním. Podstatu skepticismu Humeova formuloval u nás Masaryk v tom smyslu, že — dle Humea — »rozum a zkušenost se vylučují, nebo konkrétněji řečeno: jen matematika (založená na rozumu) zasluhuje naši důvěru, ostatní vědy všechny, založené na zkušenosti, jsou nejisty, protože nepoznáváme příčinné spojitosti« (nýbrž jen následnosti dvou dějů, a činíme tak z »post hoc« i nelogicky »propter hoc«). Humeův význam v noetice je tak významný, že neschází hlasů, že v této disciplině jest nutným návrat až k Humeovi, nikoliv jen ke Kantovi. (Masaryk v »Počtu pravděpodobnosti« str. 26.)

Anglická historie jest druhým oborem Humeovy činnosti. Jeho šestisvazková »History of England from the invasion of Jul. Caesar to the Revolution of 1688« zajistila mu v historiografii anglické čestné místo prvního národního dějepisce (srov. Filon »Dějiny literatury anglické« II., str. 46), který nestranností při líčení historie Stuartovců neuspokojil ani historické pojetí toryovské, ani whigovské, a prvý v Anglii splnil tak požadavek moderní vědy dějepisné, přístupující k předmětu svému beze všech dosavadních předsudků.

Avšak je to teprve třetí obor působnosti Humeovy, jenž opravňuje nás vzpomenouti výročí Humeovy smrti speciálně i na tomto místě. R. 1752 vyšlo souborně několik jeho pojednání pod titu-

lem »Political Discourses«, jež necháme krásně charakterizovati Filona: »V politických rozpravách, tak pozoruhodných čistotou jazyka, silou úsudku, smělostí názorů, někdy až paradoxní, vidíme pučeti onu novou vědu, jejmž horlivým pěstitelem měl býtí žák a přítel Humeův, Adam Smith«. Je to tedy politická ekonomie, v níž Hume, přítel A. Smitha, projevil názory na svoji dobu kriticky významné, jež s prospěchem byly zejména Smithovu »Bohatství národů«, jež vyšlo krátce před Humeovou smrtí a jež tento ocenil v listu psaném autoru jako dílo neobyčejného významu. (Srov. Gide-Rist »Dějiny nauk národohospodářských« I., str. 155, 157). Z Humeových politických úvah k národnímu hospodářství vztahují se jeho čtyři essaye »of Money«, »of Interest«, »of Balance«, »of Trade« , v nichž nejdůležitějším jeho kritickým výkonem je ostré odsouzení tehdy vládnoucího učení merkantilistického o obchodní bilanci a penězích, ve směru pozitivním pak jeho kvantitní teorie peněz, již ovšem formuloval už Humeův předchůdce v anglické filosofii, John Locke.

Snad nejkrásnějším dílem Humeovým jest život sám. Je to život antického filosofa-stoika, jak líčí nám ho jednak ve své autobiografii, jednak jak líčen jest i od jiných. Pověstným jest jeho trpělivě přátelský poměr k tékavému Ženevanu J. J. Rousseauovi, zejména pak slavným jest jeho přátelství s Adamem Smithem, který v jednom dopise vyličil i poslední okamžiky Humeovy, vzor to stoické smrti, o níž bylo by škoda necitovati Filona: »V té dlouhé řadě mudrců a mučedníků jaká různost pős, kolik slavných způsobů opustiti zemi! Zde (u Humea) nijaká příprava, nijaká velká slova, nijaký výlev, nijaké přemáhání: poslední partie šachu, veselá rozprávka, vzpomínka na Lukianovy Dialogy: »Co řeknu Charonovi na omluvu, že vstupuji do jeho loďky?« Pak stisknutí ruky, sbohem bez slz, podivuhodný klid.«

V. V.

Volení zástupci lidu a nutu amovibiles. Jak se zdá, budeme v důsledku usnesení brněnského sjezdu československé strany socialistické v několika týdnech opět svědky toho, jak volební soud bude zbavovati mandátu poslance, kteří se rozešli s vedením strany. Nechceme samozřejmě v tomto časopise obíratí se politickými důsledky onoho usnesení, nýbrž chceme jen připomenouti, že dosavadní praxe volebního soudu jest s to, aby úplně sdiskreditovala zásadu poměrného hlasovacího práva. Umožníví stranám, aby vyloučivše poslance ze strany z důvodů, jež veřejnosti ani volebním soudem nemohou býtí přezkoumávány, mohly se s úspěchem domáhati toho, aby vyloučený poslanec byl zbaven mandátu, degradovalo zákonodárství a ještě více praxe volebního soudu v odporu se zásadami ústavní listiny, poslance a senátory, kteří se jindy hrdě nazývali svobodnými zástupci národa, na pouhé delegáty stran, kteří jsou ad nutum amovibiles. Měla-li by nynější praxe potrvati, byla by snesitelnou jen tenkráte, uskutečnil-li se to, zač se již několikrát prof. Weyr přimlouval: aby také jednání uvnitř politických stran byla upravena zákonem a postavena tak pod kontrolu. Dokud se tak nestane, bude každé zbavení mandátu, aniž bychom chtěli při tom posuzovati správnost názoru té neb oné strany, spojeno s pocitem, že děje se tu násilí svobodě lidského předsudčení. Tento pocit jest tím více oprávněn, že poslední novela k zákonu o volebním soudu zbavila tento tribunál volnosti rozhodovací, práva posuzovati každý jednotlivý případ podle merita, a umožnila politickým stranám, aby prostou absencí jich zástupcův učinily výhodný pro ně dřívější nález nezměnitelným.

Zřízení československé poštovní spořitelny bylo již několikrát na programu a vždycky s něho sešlo jednak pro odpor zájmových korporací, jednak také proto, že poměry opravdu nebyly tak ustáleny, aby bylo dosti vkladů pro všechny peněžní ústavy, které jen jejich

pomocí piní své úkoly, a ještě pro ústav tak mohutný jako je Poštovní spořitelna. Avšak prostředek tento, opatření si levné peníze, byl pro státní správu příliš svůdný, než aby se ho vzdala docela, a proto ohlásila o prázdninách osnovu o československé poštovní spořitelně znovu. Zvedl se sice zase odpor, ale státní správa trvá na svém návrhu tentokrát houževnatě. A tak bude pravděpodobně poštovní spořitelna zřízena, třeba že se proti tomu vysloví všechny zájmové korporace. Peněžní ústavy se bojí, že konkurence poštovní spořitelny omezí jejich peněžní prameny a podváže tak jejich činnost. Stát chce upevnití svou finanční posici tím, že si opatří ochotného kupce svých papírů, který svou lacinou nabídkou peněz tlačí požadavky ostatních velkých věřitelů. Stát chce si zjednatí zřízením poštovní spořitelny neodvislost od peněžních ústavů, od kterých si dosud musil vypůjčovatí. Poštovní spořitelna bude mítí tolik pohotových prostředků, že bude moci regulovati aspoň částečně trh státních papírů a bude vykonávati dostatečný vliv na podmínky pro případný krátkodobý úvěr, kdyby se snad musil o něj stát ucházeti. Státní správa splacením části svého krátkodobého dluhu způsobila částečně nadbytek peněz. Tento nadbytek jest bohužel částečný, t. j. neprojevil se ve všech stupních úvěrového hospodářství, takže také jeho důsledky, t. j. zlevnění peněz, se nedostavily, avšak přes to budí tato skutečnost zdání, že když je peněz dostatek, vzat je tím osten obavě peněžních ústavů, že zřízením poštovní spořitelny budou ohroženy úvěrové prameny. A dále má státní správa za to, že nejen, že se z dosavadních pramenů dostane na poštovní spořitelnu dosti vkladů bez vážné újmy ostatních ústavů, ale že poštovní spořitelna rozšířením své sběrné síťe poštovními úřady rozmnoží ještě tyto prameny. Poukazuje se na nedokonalou organizaci úspornou ve Slezsku a hlavně na Slovensku a Podkarpatské Rusi, která bude zřízením poštovní spořitelny doplněna, neboť všechny poštovní úřady budou jejími sběrnami.

Naproti tomu také námitky proti zřízení poštovní spořitelny jsou vážné. Oprávněnost její je nesporná tam, kde úsporná organizace není vyvíjata a kde jí má nahradití. Tomu však u nás není. Máme jedno z nejvyvinutějších spořitelnictví a záložny, raifeisenky a záložní a úvěrová družstva tvoří tak dokonalou úspornou organizaci, že se jí málokterá vyrovná. Že tomu tak není na Slovensku a Podk. Rusi, není jejich vinou. Nebylo k tomu dosti možností a po převratu dosti času. Převzali jsme Slovensko jako úhor a organizace úsporná má býti také jedním prostředkem, aby tato část republiky přivedena byla na úroveň ostatních částí. Jedině touto organizací může se státi Slovensko soběstačným, jediné tak může si samo opatřití prostředky k zužitkování svých přírodních bohatství i pracovních sil (dnes bohužel musí je ještě vyvážeti) a položití základy k svému blahobytu. Je beze sporu, že k hospodářskému rozkvětu je potřeba soukromé iniciativy. Není neoprávněna obava, že zvláště na Slovensku bude konkurence poštovní spořitelny pro naši úspornou organizaci, která se tu jako každá novota setká s počátečními obtížemi, velmi citelná a že podnikavost našich úvěrních ústavů tam pronikajících bude snad brzděna. Je sice samozřejmo, že si poštovní spořitelna soustředěné u ní vklady neponechá výhradně pro podporu úvěru státního, nýbrž že bude jimi podporovati i úvěr soukromý. Avšak přes to bude se tím rušití přirozená distribuce úvěrová, kterou zachovává dosavadní soukromá úsporná organizace svépomocná, používajíc většinou aspoň jádra vkladů k úvěrům místním a koncentrujíc přebytky u vyšších úvěrových jednotek na financování podniků vymykajících se z místního rámce. Tato přirozená distribuce řízená nabídkou a poptávkou byla už značně porušena posledními velikými akcemi sociálními, které soustředily a teprve soustředí ohromné částky připlynuvší do ústředí sociálních z příspěvků

sociálních. Tyto do miliard jdoucí částky jsou odňaty zákonu nabídky a poptávky a budou vráceny peněžnímu trhu podle uvážení ústředí je spravujících. Je v tom ohromná zodpovědnost, ale i nebezpečí, aby snad špatným usměrněním přílivu a odlivu peněžního nebylo rušivě zasahováno do přirozeného vývoje, aby z neznalosti a nebo i (kdyby se zmocnila rozhodování politika) úmyslně nedocházelo k těžkým škodám národohospodářským. Poštovní spořitelna je dalším článkem v tomto řetězu, kterým se poutá volný trh. Jest sporno, zda tato cesta jest správná, i když úmysly jsou ty nejlepší, neboť zákon bude platiti nejen za nynějších okolností, ale i za měnících se okolností a podmínek.

Poštovní spořitelna má podle osnovy obstarávati řízení úsporné, řízení šekové, zužitkování vlastního jmění a peněz svěřených, jinou hospodářskou a obchodní činnost a konečně finančně-správní úkony pro státní úřady. Pod zužitkováním vlastních a svěřených peněz se rozumí nákup a prodej státních papírů na vlastní účet, lombard a eskontu cenných papírů lombardovatelných u Národní banky československé. Vlastních peněz může použití také k eskontu smének s třemi podpisy a vkladům na běžných účtech u bank a spořitelen. Pod jinou hospodářskou a obchodní činností rozumí osnova nákup a prodej cenných papírů na účet cizí, úschovu a správu cenných papírů, inkaso, nákup a prodej valut, provádění platů do ciziny a nákup a prodej devis a účet osob užívajících zařízení a služeb poštovní spořitelny. Mimo to jest spořitelna oprávněna účastniti se emisi státních papírů, prováděti upisovací akce a obstarávati úschovu sirotčího jmění. Jak z tohoto výpočtu zřejmo, převzala by poštovní spořitelna agendu poštovního úřadu šekového a vedle toho by ještě znamenitě rozšířila svou činnost tak, že blíží se spíše rázu státní banky než spořitelny. Vymezení činnosti připouští samo možnost širokého výkladu, ale to osnově nepostačuje, a proto stanoví, že poštovní spořitelna může rozšířiti svou činnost na další obory pouhým schválením vlády. Jedná-li se skutečně pouze o zřízení poštovní spořitelny, na co taková široká zmocnění. Rozšíření činnosti poštovní spořitelny znamenalo by aspoň částečnou přeorganizaci peněžní a bylo by přirozeno, kdyby tato změna byla díve, než o ní bude rozhodnuto, předmětem úvah širšího kruhu a nikoli závislá pouze na schválení vládním. Tím, že se činí odvislým od pouhého schválení vládního, budí se zdání neupřímnosti osnovy, jakoby více žádala než předstírá. Ačkolí složený poradní sbor jmenovaného vládou z poloviny z národohospodářských odborníků a z poloviny ze zástupců úředních, zdálo by se zaručovatí vládě rozhodující vliv na jeho rozhodování, osnově to nestačí a proto vymezuje jeho působnost na pouhé návrhy a dotázání, takže na rozhodování nebude míti tento sbor vlivu. Ale i to dotázání je omezeno na stanovení výše výpovědi a úrokovou míru vkladů úsporných a šekových. A přece otázka úroková míry je z nejdůležitějších. Za Rakouska byla stanovena zákonem a zákonem mohla býti také měněna. Osnova praví, že úroková míra ze vkladů nesmí přesahovati nejmenší běžnou úrokovou míru pro vklady úsporné. Ustanovení toto jest sice věcně přijatelné, avšak není dosti přesné, aby vylučovalo pochybnosti. Snad aspoň důvodová zpráva by měla je přesněji definovati. Změna úrokové míry měla býti postavena více pod veřejnou kontrolu, avšak osnova nepřipouští ani, aby o ní rozhodoval poradní sbor poštovní spořitelny. Má-li se charakterisovati text osnovy jako celek, jest třeba vytknouti, že i při ní zachována dosavadní taktika našich vládních osnov. Jest zásadně fiskální, snad v předpokladu, že bude třeba něco sleviti, snad v přehnané snaze hájiti zájmy státu. A přece je již dosti zkušeností o tom, že reglementace není vždy tím neúspěšnějším prostředkem na hájení státních zájmů.

Dávka z přírůstku hodnoty nemovitostí. Obecní finance mají své prameny příjmů, stejně jako finance státní, z příjmů hospodářství soukromých. V předpokladu, že oboje na soukromých hospodářstvích mohou vyžadovati pouze tolik, kolik nutně potřebují k finančnímu uspokojení svých úkolů, hájí se zásada, že správný směr finanční při příjmech komunálních svazů musí bráti zřetel v prvé řadě k těm pramenům nebo příjmům, jež jsou existencí nebo činností obce nebo jiných svazů samosprávních podmiňovány, a teprve pak, kdyby tyto prameny nestačily, vypisovati přírážky k daním státním. Tento směr byl částečně před převratem a hlavně po převratu finanční novelou uskutecněn aspoň do značné míry, a možno říci, že se osvědčil. V tomto systému byla také dávka z přírůstku hodnoty nemovitostí, jež vybírá se při zcizení nemovitosti určitým procentem rozdílu mezi cenou nabývací a cenou zcizovací, a byla dávkovým řádem přesně normována. Dávka tato v podstatě jest správnou, neboť činí veřejné korporace účastny zvyšování pozemkové renty, jak se jeví ve stoupaní cen nemovitostí. Jest jen spravedlivé, že dostane se ze zvýšení toho určité částky obci, nebo jinému svazu, které zavádějí do míst dosud tížeji přístupných komunikace, zařizují vodovod, kanalisaci a elektrické vedení a jiné investice podnikají, čímž se cena pozemků a realit zvyšuje. Kdyby dávky nebylo, pak by náklady, za něž vše to obec podniká, a které by hradili poměrně všichni poplatníci, šly k tíži všem členům obce, aniž by jim ti, kteří z toho ve vyšší ceně pozemků těží, jakkoli více k tomu přispívali. Není proto ani v zájmu poplatníků, aby dávka z přírůstku hodnoty nemovitostí byla zrušena, jak by si přál p. notář Dr. Václav Svoboda ve článku uveřejněném v čísle 7/1926 časopisu České Právo. Autor, jenž dávku tuto vůbec zcela neprávem nazývá nespravedlivou, nevzal v úvahu, že ceny pozemků by se nikterak nesnižily, i kdyby dávka tato byla zrušena, že ceny pozemků jsou výslednicí faktorů hospodářských, jež jsou silnější než kterákoli moc, že nedají se změnit prostým dekretem. Ceny pozemků i jinak by byly velké, pokud a jak by to stoupající renta pozemková dovolovala. Z praxe jest také známo, že obyčejně u kupce nerozhodovala výše dávky, rozhodli se pozemek koupiti. — Jest však naprosto nutno, aby výše dávky také prakticky byla spravedlivá, aby totiž postihovala skutečně jen zvýšení hodnoty pozemku, která nastala bez přičinění prodávajícího. Neboť hodnota pozemku může se zvýšiti i prací, ku příkladu, jestliže někdo koupil pozemek, a svojí prací ho vysušil a učinil kultivovatelným, nebo jestliže na pozemku byl vystaven dům. V těchto a podobných případech zvýšení hodnoty nastalo nikoli bez zásluhy, nýbrž se značnými mnohdy náklady, jež ovšem nyní jeví se ve zvýšené ceně pozemku. Tu pak musí se skutečné zvýšení hodnoty pečlivě vyšetřiti. Zásadně má dávkce podléhati pouze zisk bezvýdělečný, renta pozemková, nikoli zvýšení jiná. To také poměrně dobře dávkový řád náš postihuje.

Chyba dávkového řádu byla však, že srovnával dvě měny naprosto rozdílné: zlatou rakouskou a papírovou československou, čili srovnával koruny předválečné s korunami znehodnocenými. Jestliže někdo měl v roce 1914 nemovitost v ceně K (rakouských) 100.000 a nemovitost tuto v roce 1926 prodal za Kč 500.000, nevzrostla hodnota pozemku vůbec, vzrostla ovšem cena, číselně vyjádřena, ježto podle všeobecných názorů lidových, a konečně i podle formálního ustanovení zákonného i K rovná se i Kč, ačkoli všichni vědějí, že Kč jest pouze zlomek koruny předválečné. O výši tohoto zlomku se přeli i národohospodáři, neboť podle indexních čísel stouply ceny desetkrát, a tedy v obráceném poměru klesla měna, ale nyní všeobecně porovnáváním hodnoty naší koruny k americkému dolaru (= ceně zlata) přijímá se názor, že měna jest znehodnocena přibližně šestkrát.

Vrátíme-li se k našemu příkladu, pak by prodávající dávku z přírůstku hodnoty platiti neměl vůbec, avšak vzhledem k tomu, že až do

nedávné doby k hospodářským důsledkům při vyměřování dávky nebral se zřetel, byla dávka vyměřena z tohoto převodu v částce Kč 96.250.—. Tedy vyměřování bylo nespravedlivé, nikoli dávka sama.

Nyní pak byl nařízením měnicím sazbu dávky zjednan stav odpovídající hospodářským poměrům: podle nařízení ze dne 25. června 1926, č. 121 Sb. z. a n., podle něhož platí se z přírůstků do 600% z hodnoty pozemku nabytého před 1. lednem 1923 pouze 5% s obvyklým jinak počítáním (srážky na delší držbu a pod.). Při pozemcích nabytých po 1. lednu 1923 a později znovu prodaných za cenu vyšší platí dosavadní sazby, jež zdají se vysokými, jež ale nyní za poměrné stability měny budou skutečně postihovati vyšší pozemkovou cenu a budou jistě vyhovovati požadavku spravedlnosti.

Za dřívějšího stavu nedalo se o dáve z přírůstků mluvit, pokud zvýšení nepřevyšovalo poměrné znehodnocení měny. Jinou otázkou však zůstane, že hodnoty realitní nyní z valutového převratu vyjdou poměrně bez újmy, kdežto hodnoty kapitálové, jež v praxi jeví se jako pohledávky, ať již jako vklady peněžní, dluhy ústavů nebo jako cenné papíry dluhy zavázaných, nebo jako pohledávky ať hypoteční nebo nezajištěné nároky věřitelů, jsou spláceny v měně znehodnocené, tedy ve zlomku původní pohledávky, a že tedy na úkor věřitelů jsou obohaceni dlužníci. To však nese sebou rozvrat měny, a proti hospodářským faktorům nedá se trvale s úspěchem vystupovati zásahem, aniž by všichni byli uspokojeni. dnk.

LITERATURA.

Dr. Václav Müller: Náboženské poměry v československé republice. — Praha 1925. Obč. knih. 66—68, min. šk. a n. o. Str. 105 a 1 mapka. 5.— Kč. — Knížka podává přehled náboženských poměrů u nás. Ve své knížce uvádí autor nejdříve poměry mezi státem a církví na území státním. Dále se zmiňuje o nynějším vztahu mezi státem a církvemi u nás. V dalším pojednává o jednotlivých církvích u nás a též o bezkonfesnosti. Posléze zmiňuje se o úpravě poměru státu a církve. Připojená mapka uvádí diecese římské i řecké katolické církve.

Škoda jest, že autor, ač knížku vydal v r. 1925, opírá se o statistické údaje z r. 1921, zjištěné sčítáním, a že nepoužil dat novějších, jak by se u něho dalo čekat. Pro laika podává však tato knížka zcela ucelený obraz našich náboženských poměrů. —jr—

Dr. Karel Šedivý, Cesty československé vnitřní politiky 1918—1925. Praha. 1925. Orbis. »Časové otázky« sv. 2. f. 16. str. 62 a příl. Kč 8,00. — V knížce Šedivého dostává se nám konečně již dosti hledané příručky pro jednotlivé údaje československé politiky vnitřní za 7 let republiky. Probírají se tu jednotlivé vlády, jak za sebou následovaly a se střídaly a u každé se vysvětluje, jaký program politický při svém nástupu oznámila, s jakými potížemi musila zápasit a konečně jakých výsledků se dopracovala. Je možno říci, že autor je velmi objektivní, nevychvaluje, ani nehání a tak vskutku jeho knížka je nestranná a proto tím cennější v záplavě ryze stranické literatury. Bude vítanou příručkou pro toho, kdo chce se informovati o jednotlivých fásích naší vnitřní politiky. Bylo by si přát, aby jako vhodný protějšek dostalo se nám záhy podobného i nestranného vylíčení naší vnější politiky zahraniční. Či není to vůbec na tomto poli možno? Ča.

Karel Kyas, Hlučínské paměti. — Obzina, Vyškov. 1926, f. 16, str. 77. — V několika drobných kapitolách na podkladě studia archivních pramenů podává nám autor výhledy do minulého života v kraji hlučínském. Není to studie přísně vědecká, nýbrž naopak podávají se tu ukázky ve formě beletristické, než přece jen značně k našemu užitku, protože o tomto území, českému státu skoro na dvě stě let odcizeném,